

навіть умовностями, що дає змогу розібрати численні праці та підтвердити належність цих творів конкретній особі.

Штучний інтелект може проводити експертизу об'єктів інтелектуальної власності, що дозволить значно скоротити термін проведення таких експертиз. Зокрема, програма може аналізувати тексти й при цьому необов'язково, щоб машина автоматично приймала рішення, але це може істотно упростити роботу експертів.

Отже, внаслідок впровадження штучного інтелекту в систему судово-експертної діяльності очікується скорочення термінів проведення експертиз, виключення елементу «корупційності» і помилки «людського фактора», підвищення якості експертиз, розвантаження судових експертів для виконання більш складних експертних завдань і науково-дослідних робіт, здійснення наукової діяльності у сфері судової експертизи та криміналістики.

Нікітіна-Дудікова Ганна Юрійвна,
докторант кафедри криміналістики
та судової медицини Національної академії
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ДІТЕЙ

Дослідження направлене на виявлення основних проблемних аспектів виявлення, розслідування та попередження злочинів проти статевої свободи та недоторканності дітей, а також виокремлення основних позицій, що впливають із тлумачення міжнародних договорів України, рішень Європейського суду з прав людини, щодо захисту дитини від сексуальних посягань.

Наразі в Україні активно обговорюється перспектива створення системи ювенальної юстиції, у зв'язку з чим охорона та захист прав дитини від посягань на статево свободу та недоторканість є важливою частиною забезпечення її функціонування. Виявлення, розслідування та профілактика сексуальних злочинів, вчинених щодо дітей, мають багато особливостей, що потребують детального вивчення та аналізу. Особливістю є те, що проблематика є актуальною для всього світового співтовариства, тому окреслену діяльність слід здійснювати у співпраці з світовим співтовариством, із врахуванням кращих зразків їх правоохоронної діяльності.

Зазначивши в статті 3 Конституції України, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1], держава взяла на себе зобов'язання захищати й дитину. У частині 1 статті 10 Закону України «Про охорону дитинства» зазначено, що кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності [2].

Актуальною є тема захисту прав дитини для міжнародної спільноти. Так, особливе місце займають Європейська конвенція про захист прав людини та основоположних свобод 1950 року, Конвенція ООН з прав дитини 1989 року, Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства 2007 року та ін.

Світові тенденції розвитку кримінального законодавства про відповідальність за статеві злочини полягають як у послідовній його лібералізації та усуненні гендерної нерівності, так і в посиленні кримінально-правової охорони дітей від різних форм сексуального насильства і сексуальної експлуатації.

Слід погодитися з О. Шаповаловим, що досудове розслідування розпочинається з моменту реєстрації інформації про факт учиненого злочину в Єдиному реєстрі досудових розслідувань. Проте підставою для початку кримінального провадження можуть бути як звернення потерпілого, так і матеріали оперативних підрозділів. До моменту початку досудового розслідування працівники правоохоронних органів здійснюють низку заходів, спрямованих на виявлення фактів злочинної діяльності [3, с. 101].

Таким чином, ключовим моментом у виявленні злочинів проти статевої свободи та недоторканості дитини є тісна співпраця правоохоронних органів з представниками навчальних закладів, органами опіки та піклування та іншими суб'єктами, які контролюють дотримання прав та свобод дітей.

Особливим є й те, що розслідування злочинів проти статевої свободи та недоторканості дитини негативно впливає на психологічний стан дитини, у зв'язку з чим слід застосовувати вірну тактику проведення слідчих (розшукових) дій.

Відповідальною слідчою (розшуковою) дією є допит дитини. З огляду на специфічність слідчої ситуації, допит має відбуватися в формі бесіди з дитиною, опитування. Проведення своєчасного та якісного допиту допоможе мінімізувати кількість опитувань дитини у майбутньому, зафіксувати показання дитини, убереже психіку дитини від повторного емоційного переживання та надасть можливість якомога швидше розпочати проведення з дитиною дій щодо її реабілітації.

Зустрічаються випадки, коли дитині відома особа, яка вчинила злочин. У такому випадку, слід негайно затримати й допитати потенційного злочинця.

Слідчий повинен надати оцінку ризику впливу на дитину. Якщо дитина наражається на ризик майбутнього сексуального, фізичного або емоційного жорстокого поводження, тоді необхідно застосувати комплекс заходів з метою її захисту.

Неефективні досудове розслідування та судовий розгляд справ щодо злочинів сексуального характеру відносно дітей став підставою для визнання Європейським судом з прав людини порушень ряду державами положень Європейської конвенції про захист прав людини та

основоположних свобод 1950 року. Злочини сексуального характеру, вчинені відносно до дітей, ЄСПЛ визнає тяжкими злочинними діяннями, які становлять загрозу основним цінностям і базовим аспектам приватного життя.

Охорона статевої свободи та недоторканості дітей включає здійснення й превентивних заходів. Так, позитивну динаміку щодо запобігання злочинам проти статевої свободи та недоторканості дитини забезпечить виявлення та попередня активна робота з неблагополучними сім'ями. Також доцільним є запровадження у навчальних закладах уроків сексуального виховання, що допоможуть виявити дітей, які страждають від сексуального насилля або його початкових проявів, сформулювати у дітей уявлення про нормальні статеві відносини, що у майбутньому, у випадку посягання на статева свобода та недоторканість дитини, дасть можливість зрозуміти протиправність вчинюваних дій. Обов'язковими мають бути також періодичні бесіди з дітьми щодо того, як діяти в подібних ситуаціях, аби уникнути негативних наслідків та відвернути вчинення самого злочину.

Оскільки від злочинів сексуального характеру потерпають діти різного віку, профілактику вчинення вищевказаних злочинів слід проводити і з батьками чи законними представниками дітей.

Зазначені та інші обставини свідчать про необхідність створення в Україні системи ювенальної юстиції, що, на думку Н. Крестовської, є системою державних, муніципальних та громадських, судових, правоохоронних та правозахисних органів, установ та організацій, що на основі ювенального права та за допомогою медико-соціальних і психолого-педагогічних методик здійснюють правосуддя щодо дітей, профілактику та попередження правопорушень дітей та проти дітей, захист прав, свобод та інтересів, а також ресоціалізацію дітей, які перебувають у складній життєвій ситуації [4, с. 25].

Отже, охорона та захист прав дитини є одним з першочергових завдань держави. Разом з цим останнім часом рівень злочинності, об'єктом якої є статева свобода та недоторканість дітей, є загрозливим, у зв'язку з чим виникає потреба у напрацюванні чітких механізмів виявлення, розслідування та попередження зазначених злочинів. Власне розслідування злочинів проти статевої свободи та недоторканості дітей має здійснюватися з урахуванням специфіки злочину та психологічних особливостей дитини.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Про охорону дитинства: Закон України від 26 квітня 2001 року № 2402-III <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text>.
3. Шаповалов О. О. Виявлення ознак злочинів у процесі досудового розслідування. Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2017. № 1 (13). С. 99-107.

4. Крестовська Н.М. Ювенальне право України: генезис та сучасний стан : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Одеса, 2008. 42 с.

Опанасенко Олег Миколайович,
головний судовий експерт групи
трасологічного обліку відділу
криміналістичних видів досліджень
Полтавського науково-дослідного
експертно-криміналістичного центру
МВС України

АСПЕКТИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТРАСОЛОГІЧНОГО ОБЛІКУ ЕКСПЕРТНОЇ СЛУЖБИ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Під час досудового розслідування першочергове значення має інформація про осіб, що вчинили чи могли вчинити злочини, або причетні до них, про нерозкриті злочини, про походження і належність виявлених речових доказів, включаючи різні види слідів. Швидке одержання таких даних багато в чому залежить від ефективного використання систем обліків різних об'єктів, що перебувають у сфері діяльності правоохоронних органів.

Практика показує, що найбільш ефективною формою роботи з великими об'ємами інформації є система реєстрації і обліків. Загальною метою цієї системи є інформаційне криміналістичне забезпечення процесу розкриття, розслідування і попередження кримінальних правопорушень. Вона є складовим елементом головної мети криміналістики як науки і практичної діяльності (забезпечення боротьби зі злочинністю) та реалізації цієї мети в процесі проведення процесуальних дій і негласних слідчих заходів.

Сьогодні різного роду виявлену, закріплену криміналістично-значиму інформацію фіксують, накопичують, обробляють, систематизують і зберігають у спеціально створених інформаційно-пошукових системах правоохоронних органів, які називають криміналістичними обліками [1, с. 298], і які повинні слугувати аналізу цієї уніфікованої маси даних.

Криміналістичні обліки є інформаційною системою правового характеру, так як в них відбувається фіксація і систематизація відомостей про певні об'єкти та самих об'єктів. Об'єктами таких обліків можуть бути: вогнепальна та холодна зброя; боєприпаси; типові знаряддя скоєння кримінальних правопорушень і сліди їх використання; замикаючі пристрої; сліди рук, взуття, рукавичок, шин транспортних засобів, зламу; наркотичні речовини і сильнодіючі фармацевтичні препарати; лакофарбні покриття, тощо. В сучасному суспільстві, в умовах стрімкого розвитку технологій, вбачається покращення використання трасологічного обліку,